

*Чечотка І. Р.,**здобувачка ступеня доктора філософії**Науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності**Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності**Національної академії внутрішніх справ*

ТАКТИКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Анотація. Актуальність дослідження пов'язана із вагомим значенням тактико-криміналістичного забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх. Це обумовлюється низкою чинників, зокрема розкрито, що залучення можливостей криміналістики, а також такого її розділу як криміналістична тактика, сприяє розкриттю та розслідуванню кримінальних правопорушень, досягненню завдань кримінального провадження.

Метою наукової статті є висвітлення актуальних питань тактико-криміналістичного забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

З'ясовано, що криміналістична тактика, її засоби, методи та прийоми, є інтелектуальною зброєю слідчого, які ґрунтуються на даних психології й максимально враховують індивідуальні ознаки учасника слідчої (розшукової) дії. При цьому неповнолітній, як особливий, а саме вразливий учасник кримінального провадження, потребує індивідуального підходу з метою максимального забезпечення його прав, свобод та законних інтересів, і водночас – ефективним вирішенням поставлених завдань у кримінальному провадженні.

Підкреслено, що стрімкий розвиток науково-технічного процесу, залучення знань соціальних наук, євроінтеграційний напрям розвитку нашої держави, залучення кращого досвіду іноземних держав – обумовлює постійне оновлення й удосконалення тактико-криміналістичного інструментарію. Таким чином нині, у зв'язку із процесами приведення вітчизняного кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики до високих демократичних міжнародних та європейських стандартів, процес кримінального провадження щодо неповнолітніх зазнає постійного удосконалення.

Встановлено, що тактико-криміналістичне забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх повинно ґрунтуватися на ключових засадах кримінального провадження; враховувати особливості кримінального провадження щодо неповнолітніх як його особливих учасників із специфічним правовим статутом, що передбачає додаткові гарантії щодо забезпечення їх прав, свобод і законних інтересів. Зміст тактико-криміналістичного забезпечення складають тактичні прийоми, тактичні комбінації, тактичні операції та інші тактико-криміналістичні засоби. Вони ґрунтуються на наявних теоретичних напрацюваннях та набутому досвіді, за обов'язкового врахування інновацій науки і практики.

Підкреслено, що перевага надається тактичним комбінаціям і тактичним операціям, які дозволяють вирішити завдання як отримання показань неповнолітнього учасника кримінального провадження, ефективного проведення слідчих (розшукових) дій за його участю, так і вирішення

не менш важливого завдання – перевиховання неповнолітнього правопорушника, надання допомоги неповнолітньому свідку чи потерпілому, забезпечення подальшого нормального розвитку дітей – як тих, що перебувають у «конфлікті з законом», так і тих, що перебувають у «контакті з законом».

Ключові слова: кримінальне правопорушення, досудове розслідування, криміналістична тактика, тактичний прийом, тактична комбінація, тактичні операція.

Вступ. Актуальність дослідження тактико-криміналістичного забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх обумовлена низкою чинників.

По-перше, залучення можливостей криміналістики, а також такого її розділу як криміналістична тактика, сприяють розкриттю та розслідуванню кримінальних правопорушень, досягненню завдань кримінального провадження.

По-друге, криміналістична тактика, її засоби, методи та прийоми, є інтелектуальною зброєю слідчого, які ґрунтуються на даних психології й максимально враховують індивідуальні ознаки учасника слідчої (розшукової) дії. Як зазначає В.Ю. Шепітько, виникнення криміналістичної тактики пов'язано із суттєвим впливом психології – науки «про душу», про психічне (про закономірності й механізми психіки живої людини) [1, с. 8]. Власне дані психології активно залучаються, «адаптуються» у криміналістичній тактиці задля вирішення завдань розслідування кримінальних правопорушень, із врахуванням особливостей застосування тактико-криміналістичних засобів, методів і прийомів із вразливими категоріями учасників кримінального провадження, й зокрема – неповнолітніми.

По-третє, неповнолітній, як особливий учасник кримінального провадження, потребує індивідуального підходу з метою максимального забезпечення його прав, свобод та законних інтересів, і водночас – ефективним вирішенням поставлених завдань у кримінальному провадженні.

По-четверте, стрімкий розвиток науково-технічного процесу, залучення знань соціальних наук, євроінтеграційний напрям розвитку нашої держави, залучення кращого досвіду іноземних держав – обумовлює постійне оновлення й удосконалення тактико-криміналістичного інструментарію. Як відзначають вчені (В.Ю. Шепітько та ін.), прискорений розвиток технологій у світі суттєво змінює засоби і способи вчинення кримінальних правопорушень, розширює простір для протиправної діяльності, тому гостро постає проблема інноваційного переоснащення слідчої діяльності, зменшення розриву між можливостями результатів

науково-технічних досягнень й реальною практикою їх використання представниками правозастосовних органів. Тому вивчення й визначення перспективних напрямів інтеграції у слідчу діяльність новітніх науково-технічних засобів і технологій, які забезпечували б її ефективність та відповідали сучасним потребам судово-слідчої практики, є актуальним і практично значущим [2, с. 26–27].

Таким чином нині, у зв'язку із процесами приведення вітчизняного кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики до високих демократичних міжнародних та європейських стандартів, процес кримінального провадження щодо неповнолітніх зазнає постійного удосконалення, що вимагає ретельної дослідницької уваги. Важливим є криміналістичне забезпечення даного процесу, а саме його тактико-криміналістична складова. Вказані та інші обставини переконують у актуальності наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальними працями з питань криміналістичної тактики є напрацювання В.О. Коновалової, В.Ю. Шепітька [3], В.М. Шевчука [4] та ін. Проблематику криміналістичного забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх розкрито у працях: О.Ф. Вакуленко «Досудове розслідування кримінальних проваджень щодо неповнолітніх» (Київ, 2017) [5], Г. Ю. Нікітіна-Дудікова «Криміналістична методика розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей» (Київ, 2022) [6] та ін. Але попри наявність низки наукових публікацій, питання тактико-криміналістичного забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх не досліджувалися.

Мета наукової статті полягає у висвітленні актуальних питань тактико-криміналістичного забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Виклад основного матеріалу. На зміст криміналістичної тактики впливають зміни у правовому полі, модель кримінального судочинства, «ревізії» традиційних інститутів кримінального права і процесу. Ця проблема набуває особливої актуальності у зв'язку з гармонізацією кримінального процесуального механізму і приведення його у відповідність до міжнародних та європейських стандартів, запровадженням принципу змагальності сторін, забезпеченням належного балансу публічних та приватних інтересів. Криміналістика (та її розділ криміналістична тактика) виконує у певному сенсі забезпечувальну функцію кримінального або іншого судового процесу. Розроблення та реалізація криміналістичних засобів залежить від їх конкретного споживача (слідчого, слідчого судді, прокурора, захисника, судді та ін.), форми кримінального процесу, порядку проведення слідчих (розшукових) і судових дій [1, с. 15].

Дослідники (К.К. Говорушак) виокремлюють такі ознаки криміналістичної тактики: є самостійною частиною (розділом) науки криміналістики, що має тісні зв'язки з іншими її частинами – криміналістичною технікою та методикою; заснована й використовує в межах свого застосування надбання гуманітарних і технічних наук; більшою мірою застосовується в зв'язку з конфліктною ситуацією, проте має й ряд аспектів організаційного, регулятивного, комунікативного, пізнавального і т. п. характеру; здійснюється уповноваженими кримінальним процесуальним законодавством суб'єктами (слідчий, дізнавач, прокурор, працівники оперативних підрозділів, захисники, суд); являє собою набір науково обґрунтованих прийомів і рекомен-

дацій, практичних дій, спрямованих на попередження та протидію кримінальним правопорушенням; має динамічний предмет, який розширюється в зв'язку з необхідністю попередження та протидії новим різновидам злочинності; спрямована на збирання, накопичення, опрацювання, дослідження та використання доказової інформації задля забезпечення виконання завдань кримінального провадження [7, с. 155–156].

Відповідно, тактико-криміналістичне забезпечення кримінального провадження спрямовано на реалізацію положень криміналістичної тактики у правозастосовній діяльності, у сприянні шляхом застосування тактико-криміналістичних засобів, методів і прийомів задля вирішення завдань кримінального провадження.

Слід враховувати, що кримінальне провадження щодо неповнолітніх реалізується в особливому, визначеному КПК України, порядку. Нині мова йде про формування цілісної системи ювенальної юстиції, яка максимально враховуватиме права, свободи та законні інтереси неповнолітніх учасників кримінального провадження. Нині у нашій державі впроваджується Національна стратегія реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1027-р. [8]. Посилення забезпечення прав, свобод і законних інтересів дитини передбачено і у Типовій програмі унеможливлення насильства та жорсткого поводження з дітьми, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2025 р. № 658 [9].

Неповнолітній у кримінальному провадженні, за умови вчинення кримінального правопорушення, перебуває «у конфлікті із законом», може набувати правового статусу підозрюваного, обвинуваченого (підсудного), засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру.

Поняття «дитина, яка перебуває у конфлікті із законом» дослідники тлумачать так. Це неповнолітня особа (неповноліття охоплює період від 14 до 18 років), яка скоїла правопорушення і/або перебуває на профілактичному обліку у відділі/секторі ювенальної превенції, або відбуває покарання за вироком суду (пов'язане з позбавленням волі чи ж альтернативне покарання) [10, с. 313]. Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 1 проекту Закону України «Про юстицію, дружню до дитини», дитина у конфлікті із законом – дитина, яка підозрюється, обвинувачується або визнана винуватою у вчиненні кримінального правопорушення або щодо якої складено протокол про адміністративне правопорушення чи визнана такою, яка вчинила адміністративне правопорушення, або дитина, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною Кримінального кодексу України [11].

Також неповнолітній у кримінальному провадженні може набувати статусу свідка чи потеплілого, так званого учасника «у контакті із законом». Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 1 проекту Закону України «Про юстицію, дружню до дитини», дитина у контакті із законом – дитина, яка перебуває у сфері діяльності юстиції щодо дітей, зокрема дитина у конфлікті із законом, або дитина, яка є потерпілою чи свідком у кримінальному провадженні або у справі про адміністративне правопорушення [11].

КПК України використовує терміни «неповнолітня» та «малолітня» особи. Згідно п. 12 ст. 3 КПК України, неповнолітня особа – це малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти

пяти до вісімнадцяти років. У свою чергу, малолітня особа – це дитина до досягнення нею чотирнадцяти років (п. 11 ст. 3 КПК України) [12].

Слід акцентувати увагу на основні засади тактико-криміналістичного забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх та інноваційні напрями у даній сфері.

Передусім слід приділити увагу з'ясуванню поняття «криміналістичне забезпечення» у контексті його сучасного розуміння вченими та поняття «тактико-криміналістичне забезпечення» як його складової.

Так, Ю.М. Черноус визначає криміналістичне забезпечення як створення умов готовності й реалізації методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики, що ґрунтуються на загальнотеоретичних засадах криміналістики й спрямовані на виконання завдань розкриття, розслідування та попередження злочинів [13, с. 149–155].

Щодо тактико-криміналістичного забезпечення, його зміст складають відповідні засоби, й безпосередньо – інструментарій криміналістичної тактики.

До засобів криміналістичної тактики, згідно усталеної точки зору вчених (В. В. Пясовський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін.) [14, с. 376–377], відносяться:

- тактичний прийом – це найбільш раціональний спосіб дії чи найбільш доцільна лінія поведінки слідчого, іншого компетентного суб'єкта (прокурора, співробітника оперативного підрозділу, судді), у процесі збирання, дослідження, оцінки та використання доказової інформації;

- криміналістична рекомендація – науково обґрунтована і апробована практикою порада, що стосується вибору і застосування криміналістичних засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінки і використання доказової інформації;

- тактика слідчої (розшукової) дії, яка охоплює весь типовий тактичний комплекс її можливої реалізації;

- тактична комбінація – поєднання тактичних прийомів, інших криміналістичних засобів, прийомів і методів, що спрямовані на встановлення певних обставин у кримінальному провадженні або вирішення практичного завдання і зумовлені цією метою і слідчою ситуацією окремої слідчої (розшукової) дії;

- тактична операція – комплекс слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, оперативних-розшукових, організаційних та інших заходів, які проводяться за узгодженим планом та спрямовані на ви рішення конкретного завдання під час розслідування [14, с. 376–377].

Також вчені (Р.Л. Степанюк, В.О. Гусєва) виокремлюють серед досліджуваних категорій і «тактичне завдання». Так, однією з категорій криміналістичної тактики, яка досліджує й оптимізує складний процес обрання та застосування прийомів (засобів) виконання проміжних завдань розслідування кримінальних правопорушень, є «тактичне завдання». Тактичні завдання розслідування виконують важливу функцію структуризації процесу розслідування, виділення окремих його проміжків і зосередження на них уваги органу дізнання чи досудового слідства [15, с. 88]. Тактичні завдання визначають на підставі аналізу матеріалів кримінального провадження та встановлених фактичних даних, оцінювання слідчої ситуації, після чого слідчий (працівник органу дізнання) приймає конкретне тактичне рішення, спрямоване на виконання певного проміжного (тактичного) завдання розслідування [15, с. 90].

Розкриємо особливості застосування тактичних засобів, методів і прийомів відносно такого особливого учасника кримінального провадження як неповнолітній.

По-перше, тактико-криміналістичні засоби застосовуються із врахуванням залучення до проведення процесуальних дій за участю неповнолітніх додаткових учасників – захисника, законного представника та педагога чи психолога, за необхідності – лікаря. Окрім власне тактичних прийомів та їх комплексів, що застосовуються у ході проведення слідчих (розшукових) дій, слідчим реалізуються тактичні прийоми забезпечення взаємодії і ділового співробітництва зі спеціалістами та іншими, залученими згідно КПК України, особами. Тактичні прийоми взаємодії за даних умов заслуговують окремої уваги. Як зазначає В.М. Малюга, взаємодія слідчого з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами у кримінальному провадженні, є системою сумісного функціонування, яка скерована на вирішення конкретних завдань досудового розслідування та його мети – встановлення об'єктивної істини і забезпечення правильного застосування закону. А отже, весь цей інструментарій є, й закономірно повинен бути, придатним і для досліджуваного нами виду діяльності слідчого – ініційованій або організованій ним і завжди реалізовуваній під його контролем взаємодії [16, с. 128].

По-друге, на застосування тактико-криміналістичних засобів, методів і прийомів впливають законодавчо визначені обмеження щодо тривалості проведення слідчих (розшукових) дій. Наприклад, згідно ч. 2 ст. 226 КПК України, «допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день» [12] та ін. Отже, слід забезпечити результативність слідчої (розшукової) дії, приділяючи особливу увагу ефективності етапів тактики слідчих (розшукових) дій. По-перше, на підготовчому етапі детально вивчається особистість неповнолітнього учасника слідчої (розшукової) дії, застосовуються організаційно-тактичні заходи спрямовані на вивчення його образу життя, поведінки в навчальному закладі та побуті, відносин із батьками та друзями. З'ясовується інформація про стан здоров'я дитини, вплив кримінального правопорушення на його фізичний та моральний стан. Планується застосування організаційно-тактичних заходів із врахуванням вказаних даних. По-друге, підготовчий етап реалізується у момент зустрічі з неповнолітнім, привітанням із ним – залучаються тактичні прийоми закріплення психологічного контакту. Під час етапу безпосереднього проведення, слідчий застосовує тактичні прийоми вільної розповіді, запитань-відповідей, пред'явлення інформації. На заключному етапі, фіксації, слід максимально точно відобразити перебіг і результати слідчої (розшукової) дії із неповнолітнім у протоколах та додатках до нього. При цьому слід враховувати, що тактика спрямована на забезпечення максимально комфортної атмосфери проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітнього.

Як слушно відзначає М.С. Цуцкірідзе, під час досудового розслідування слідчий та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз'яснювати суть процесуальних дій, рішень та їх значення, вислуховувати його аргументи при прийнятті процесуальних рішень та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього [17, с. 343].

На застосування тактико-криміналістичних засобів, методів, прийомів впливають криміналістичні інновації. Щодо тактико-криміналістичного забезпечення кримінального провадження, інноваційним і затребуваним практикою є такий інструментарій.

Передусім, проведення слідчих (розшукових) дій із неповнолітніми відбувається згідно методики «Зелена кімната», що може застосовуватись слідчими та ювенальними поліцейськими для проведення інтерв'ювання (допиту/опитування) дитини з урахуванням її вікових та психологічних особливостей в умовах, що мінімізують та не допускають повторної травматизації психіки дитини. Метою методики «Зелена кімната» є отримання достовірних показань дитини під час проведення її допиту/опитування в умовах мінімізації та недопущення повторної травматизації її психіки [18, с. 19]. Методика «Зелена кімната» надає можливість більш ефективно застосовувати тактичні прийоми встановлення психологічного контакту, отримання показань допитуваної дитини із залученням спеціаліста-психолога за умови недопущення її повторної травматизації.

Іншою інноваційною технологією проведення процесуальних дій із неповнолітніми є використання моделі Барнахус. Відповідно до Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) 2024 року [19], Центр захисту дитини (за моделлю Барнахус) – це міждисциплінарний спеціалізований заклад / структурний підрозділ іншого закладу (відділ, відділення, сектор, дільниця тощо), що створюється для проведення окремих слідчих (процесуальних) дій, передбачених КПК України, в дружньому до дитини середовищі та в умовах, які мінімізують наслідки її травматизації, а також надання комплексної соціальної, психологічної, правничої, домедичної та інших видів допомоги і послуг дітям, які є потерпілими або стали свідками кримінальних правопорушень [19].

Слід відзначити новий підхід до організації досудового розслідування, що стосується міжвідомчого планування і роботи за моделлю Барнахус. Це важливо для забезпечення багатопрофільної, скоординованої, ефективної та належної участі міжвідомчої групи та відповідних суб'єктів. Це дозволяє команді збирати інформацію та обмінюватися нею максимально ефективно відповідно до вимог законодавства, у найкращих інтересах дитини. Належна підтримка жертв / свідків злочинів та подальше їх ведення призначенням фахівцем протягом усього процесу допоможуть уникнути нервозності дитини, зменшити травмування її і членів сім'ї, які не є кривдниками. Крім того, це сприяє розгляду справи у найкращих інтересах дитини та досягненню найкращого результату для дитини в майбутньому [20, с.14].

Використання моделі Барнахус дозволяє комплексно підходити до застосування тактико-криміналістичних засобів, методів, прийомів. Перевага надається тактичним комбінаціям і тактичним операціям, які дозволяють вирішити завдання як отримання показань неповнолітнього учасника кримінального провадження, ефективного проведення слідчих (розшукових) дій за його участю, так і вирішення не менш важливого завдання – перевиховання неповнолітнього правопорушника, надання допомоги неповнолітньому свідку чи потерпілому, забезпечення подальшого нормального розвитку дітей – як тих, що перебувають у «конфлікті з законом», так і тих, що перебувають у «контакті з законом».

Висновки. Проблематику тактико-криміналістичного забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх, враховуючи її багатоаспектність, слід розглядати під різними кутами зору, відповідно до її нормативно-правового закріплення, теоретичного тлумачення і практичного виразу. Тактико-криміналістичне забезпечення кримінального провадження щодо неповнолітніх повинно ґрунтуватися на ключових засадах кримінального провадження; враховувати особливості кримінального провадження щодо неповнолітніх як його особливих учасників із специфічним правовим статусом, що передбачає додаткові гарантії щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх. Зміст тактико-криміналістичного забезпечення складають тактичні прийоми, тактичні комбінації, тактичні операції й інші тактико-криміналістичні засоби. Вони ґрунтуються на наявних теоретичних напрацюваннях та набутому досвіді, за обов'язкового врахування інновацій науки і практики.

Література:

1. Шепітько В.Ю. Предмет криміналістичної тактики: історія формування, зміст та тенденції. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2019. Випуск 19. С. 8–20.
2. Науково-технічне забезпечення слідчої діяльності в умовах змалого кримінального провадження : монографія : електрон. наук. вид. / [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. М. Шевчук та ін.] ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2021. 248 с.
3. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Юридична психологія : підручник. 4-те вид., переробл. і доповн. Харків : Право, 2025. 280 с.
4. Шевчук В. М. Теоретичні основи формування та реалізації тактичних операцій в криміналістиці : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2013. 526 с.
5. Вакуленко О. Ф. Досудове розслідування кримінальних проваджень щодо неповнолітніх : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2017. 298 с.
6. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Криміналістична методика розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей : монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 624 с.
7. Говорушак, К. К. (2022). Сутність криміналістичної тактики. *Теоретичні та прикладні проблеми судової експертизи і криміналістики : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 30 вер. 2022 р.)*, 154–156. URL: <https://surl.luhqzuj>
8. Національна стратегія реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року : схв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 груд. 2018 р. № 1027-р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1027-2018-%D1%80#Text>
9. Типова програма унеможливлення насильства та жорсткого поводження з дітьми, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2025 р. № 658. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2025-%D0%BF#Text>
10. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. Київ : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с.
11. Проєкт Закону України «Про юстицію, дружню до дитини» (ініціатор Шмигаль Денис Анатолійович Кабінет Міністрів України) № 5617 від 04.06.2021. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72137
12. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

13. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення як наукова категорія та практичне завдання криміналістики. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2012. № 1. С. 149–155.
14. Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пясковського. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 752 с.
15. Степанюк Р. Л. Сучасні криміналістичні засоби та методи протидії злочинності : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2024. – 232 с.
16. Малюга В. М. Форми, види і тактичні засоби взаємодії слідчого у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. № 1/2016. С. 125–131. https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2016_Maluga.pdf
17. Цуцкірідзе М.С. Розслідування злочинів проти статеві свободи та статеві недоторканості дітей слідчими Національної поліції України. *Актуальні проблеми досудового розслідування та судового розгляду злочинів проти статеві свободи та статеві недоторканості дітей, шляхи їх вирішення* [Текст] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 черв. 2020 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський, В. В. Корольчук]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 342–345.
18. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. Київ, 2021. 48 с. URL: <https://surli.cc/loqshv>
19. Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус), затверджений Наказом Міністерства юстиції України, Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://surli.li/apnwhx>
20. Збірка матеріалів із впровадження моделі «Барнахус» в Україні. Довідкове видання. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/20941/file/BARNAHUS_web.pdf

Chechotka I. Tactical and forensic support for criminal proceedings against minors

Summary. The relevance of the study is associated with the significant importance of tactical and forensic support for criminal proceedings against minors. This is due to a number of factors, in particular, it was revealed that the involvement of the capabilities of forensics, as well as its section as forensic tactics, contributes to the disclosure and investigation of criminal offenses, the achievement of the tasks of criminal proceedings.

The purpose of the scientific article is to highlight the current issues of tactical and forensic support for criminal proceedings against minors.

It was found that forensic tactics, its means, methods and techniques, are the intellectual weapon of the investigator, which are based on psychological data and take into account the individual characteristics of the participant in the investigative (detective) action as much as possible. At the same time, a minor, as a special, namely vulnerable participant in criminal proceedings, requires an individual approach in order to maximize the protection of his rights, freedoms and legitimate interests, and at the same time – to effectively solve the tasks set in criminal proceedings.

It is emphasized that the rapid development of the scientific and technical process, the involvement of knowledge of social sciences, the European integration direction of the development of our state, the involvement of the best experience of foreign countries – necessitates the constant updating and improvement of tactical and forensic tools. Thus, currently, in connection with the processes of bringing domestic criminal procedural legislation and law enforcement practice to high democratic international and European standards, the process of criminal proceedings against minors is undergoing constant improvement.

It is established that the tactical and forensic support of criminal proceedings against minors should be based on the key principles of criminal proceedings; take into account the peculiarities of criminal proceedings against minors as its special participants with a specific legal statute, which provides for additional guarantees for ensuring their rights, freedoms and legitimate interests. The content of tactical and forensic support consists of tactical techniques, tactical combinations, tactical operations and other tactical and forensic means. They are based on existing theoretical developments and acquired experience, with mandatory consideration of innovations in science and practice.

It is emphasized that preference is given to tactical combinations and tactical operations that allow solving the tasks of obtaining testimony from a minor participant in criminal proceedings, effectively conducting investigative (detective) actions with his participation, and solving an equally important task – re-education of a minor offender, providing assistance to a minor witness or victim, ensuring the further normal development of children – both those who are in “conflict with the law” and those who are in “contact with the law”.

Key words: criminal offense, pre-trial investigation, forensic tactics, tactical technique, tactical combination, tactical operation.